

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERGİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 16 / Sayı: 31 / Yaz 2025

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 16 / No: 31 / Summer 2025

Eğitim Alanındaki Nitel Çalışmaların Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri Kapsamında İncelenmesi

Examination of Qualitative Studies in the Field of Education in Terms of
Validity and Reliability Analyse

Makale Türü (Article Type): Araştırma (Research)

Hatice GÜRDİL
Yeşim Beril SOĞUKSU
Fatma COŞKUN

www.dergipark.gov.tr/eibd
eibd@eibd.org.tr

Eğitim Alanındaki Nitel Çalışmaların Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri Kapsamında İncelenmesi*

Hatice GÜRDİL¹

Yeşim Beril SOĞUKSU²

Fatma COŞKUN³

DOI: 10.58689/eibd.1611115

Öz: Bu araştırmada, eğitim alanında gerçekleştirilen nitel çalışmaların, kullanılan geçerlik ve güvenirlik teknikleri bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Ölçüt örneklemeyle belirlenen akademik dergilerde yayımlanan nitel çalışmalar, araştırmacılar tarafından hazırlanan çevrimiçi kontrol listesi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanarak betimsel analiz yapılmış; yıllara göre farkların istatistiksel anlamlılığı Ki-Kare testiyle incelenmiştir. Araştırma bulguları, çalışmaların beşte birinde geçerlik ve güvenirlik kapsamında hiçbir bilgi verilmediğini; üçte birinden fazlasında ise sadece birine odaklanıldığını göstermektedir. Bunun yanı sıra geçerlik ve güvenirlik tekniklerine yer veren çalışmalarda ise bu tekniklerin genellikle dolaylı bir biçimde ele alındığı ve ayrıntılı bir şekilde raporlanmadığı belirlenmiştir. İnandırıcılık ve aktarılabilirlik tekniklerinin kullanımında eksiklikler tespit edilmiş, özellikle uzman incelemesi gibi tekniklerin kullanımı yayginken, katılımcı teyidi ve amaçlı örnekleme gibi tekniklerin daha az kullanıldığı saptanmıştır. Bu nedenle, çalışmaların inandırıcılığını arttırmak için çeşitli tekniklerin dengeli şekilde uygulanması, aktarılabilirlik için ise amaçlı örnekleme ve ayrıntılı betimleme tekniklerine yer verilmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra, tutarlılık ve teyit edilebilirlik tekniklerinin daha fazla kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik tekniklerinin kullanımının önemine, ayrıca bu tekniklerin daha sistematik uygulanması ve ayrıntılı raporlanmasına dikkat çekmesi açısından, araştırmaların geçerliğine ve güvenirliğine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Nitel araştırma, geçerlik, güvenirlik, inandırıcılık ve aktarılabilirlik, teyit edilebilirlik ve tutarlılık

Geliş Tarihi: 31.12.2024; Kabul Tarihi: 25.03.2025

*Bu çalışma 8-11 Haziran 2023 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen 10. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (EJER) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Kaynakça Gösterimi: Gürdil, H., Soğuksu, Y. B., & Coşkun, F. (2025) Eğitim Alanındaki Nitel Çalışmaların Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri Kapsamında İncelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 16(31), 29-52

1 Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Atam İlkokulu, gurdilhatice@gmail.com.tr, ORCID: 0000-0002-0079-3202

2 Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Vali Hilmi Tolun Ortaokulu, berilsoguksu@gmail.com, ORCID: 0009-0004-0870-4974

3 Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, fatmacoskuncf@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6388-3504

Giriş

Eğitim alanında gerçekleştirilen nitel araştırmalar, bireylerin deneyimlerini, düşüncelerini ve sosyo-kültürel bağlamlarını anlamaya yönelik derinlemesine analizler sunar. Nicel yöntemler düzenlilik ve genellenebilirlik üzerine kurulu iken, nitel yöntemler bireylerin ve toplulukların karmaşık yapısını çözümlemeyi amaçlar (Stake, 2005). Nitel araştırmalar, nesnel gerçekliğin bireyden bağımsız olmadığı ve bireylerin deneyimleri ile içinde bulundukları bağlam doğrultusunda şekillendiği varsayımına dayanır (Brannen, 2017; Winter, 2000). Bu kapsamda araştırmacının sürece aktif katılımı, geçerlik ve güvenirlik ölçütlerini farklılaştırır. Nitel araştırmalarda yalnızca ölçüm araçlarının doğruluğu değil, araştırmacının sürece etkisi, veri toplama sürecindeki şeffaflık ve elde edilen bulguların güvenirliliği de önemlidir. Bu doğrultuda, bağlam, bireysel deneyimler ve araştırmacının sürece katılımı kritik bir rol oynar.

Araştırma sürecinin doğasına uygun olarak, verilerin anlamlı ve tutarlı bir şekilde toplanması, yorumlanması ve raporlanması, çalışmanın bilimsel değerini belirleyen temel unsurlardır. Bu bağlamda, geçerlik ve güvenirlik, araştırma bulgularının doğruluğunu ve güvenirliliğini sağlamak açısından oldukça önemlidir. Bu unsurlar sağlanmadığında, araştırmanın bulguları yalnızca belirli bir örneklem ya da ortamla sınırlı kalabilir ve daha geniş bağlamlara uygulanabilirliği engellenebilir. Bu nedenle, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının titizlikle ele alınması, araştırmanın bilimsel niteliğini güçlendiren bir gerekliliktir. Nitel araştırmalar, verilerin çok boyutlu ve derinlemesine analiz edilmesini gerektirdiği için geçerlik ve güvenirlik sağlanmadığında bulguların tutarlılığı ve güvenirliliği tartışmalı hale gelebilmektedir. Bu kapsamda bu araştırmada, eğitim alanında yürütülen nitel çalışmaların geçerlik ve güvenirlik tekniklerinin kullanımı bakımından incelenmesi ve bu tekniklerin sistematik uygulanması konusunda öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Nitel araştırmalarda elde edilen bulguların kalitesini belirleyen kritik unsurlardan biri olan geçerlik, araştırmanın amacına uygun verileri toplama ve bunları doğru şekilde yorumlama kapasitesini ifade eder (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Lincoln ve Guba'ya (1985) göre, araştırmacının nesnelliliğini koruması, katılımcıların görüşlerini adil biçimde yansıtması ve bulguları çeşitli veri kaynaklarıyla desteklemesi gereklidir. Nitel araştırmalarda geçerlik, iç ve dış geçerlik olmak üzere farklı boyutlarda ele alınmaktadır (Merriam, 1995).

İç geçerlik, çalışmanın sonuçlarının doğruluğunu ve katılımcıların gerçekliğini ne kadar doğru yansıttığını değerlendirir. Bu doğruluk, sonuçların katılımcılarla paylaşılması ve uyumunun kontrol edilmesiyle test edilebilir. Araştırmanın, kendi bağlamı içinde tutarlılık ve doğruluğunu sorgular; verilerin temel araştırma sorularına uygunluğu ve bağlama sadık kalınıp kalınmadığı incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmalarda iç geçerlik, olgunlaşma, geçmiş, seçim işlemleri, veri toplama aracı veya katılımcıların yıpranması gibi faktörlerden etkilenebilir. Örneğin, gözlemcilerin değişmesi veya sürekli etkileşim, katılımcı davranışlarını etkileyerek geçerliği zayıflatabilir. Bu etkileri azaltmak için gözlem ve gö-

rüşmelerin birden fazla kişi tarafından yapılması, verilerin teyit edilmesi ve bulguların bütüncül bir şekilde ele alınması önemlidir (Guba ve Lincoln, 1982). İç geçerlik, araştırmanın doğruluğunu ve tutarlılığını sağlamak için önemli bir boyutken, bu doğruluğun katılımcılar ve araştırmacı açısından kabul edilebilirliğini ve rasyonalitesini sorgulamada inandırıcılık devreye girmektedir.

İnandırıcılık, nitel araştırmalarda pozitivist yaklaşımdaki içsel geçerliğe benzer bir kavram olarak kabul edilir. İnandırıcılığı sağlamak için katılımcıların bakış açılarını anlamak, davranışlarının karmaşıklığını ortaya koymak ve deneyimlerini kapsamlı bir şekilde yorumlamak önemlidir (Merriam ve Tisdell, 2015). İnandırıcılığı sağlamak amacıyla nitel araştırmalarda uzun süreli etkileşim gibi teknikler kullanılarak yöntemlerin geçerliği garanti altına alınır; bu da katılımcıların deneyimlerinin doğru ve açık bir şekilde sunulmasını ifade eder (Guba, 1981; Lincoln ve Guba, 1986; Miles ve Huberman, 1994; Shenton, 2004; Thomas ve Magilvy, 2011). Araştırmacı, bulguların gerçekliğine dair benzer bağlamlarda geçerliği olan sonuçlara, sürecin tutarlılığına ve verilerin nesnel bir şekilde değerlendirilmesine yönelik kanıtlar sunarak inandırıcılığı temin etmelidir (Ary vd., 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmalarda inandırıcılığın sağlanabilmesi için, Guba ve Lincoln (1982) tarafından önerilen bazı teknikler arasında uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme (triangulation), uzman incelemesi ve katılımcı teyidi bulunmaktadır.

Uzun süreli etkileşim, nitel araştırmalarda inandırıcılığı artırmada önemli bir teknik olup, araştırmacının saha ortamında uzun süre bulunmasını, bağlamın daha iyi anlaşılmasını, katılımcılarla güven ilişkisi kurulmasını ve grubun kültürü ile dilinin daha iyi kavranmasını sağlar. Bu süreç, verilerin doğruluğunu artırırken önyargıların kontrol edilmesine yardımcı olur; aynı katılımcıyla birden fazla görüşme yapılması veya farklı zaman dilimlerinde veri toplanması tekniğin etkinliğini güçlendiren unsurlardır (Başkale, 2016; Holloway ve Wheeler, 1996; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ancak, araştırmaya fazlasıyla dahil olan araştırmacının profesyonel yargılarını etkileyebilecek durumlarla karşılaşma riski de bulunmaktadır (Guba, 1981; Silverman, 2000). Bu teknik, araştırma yapılacak organizasyonlara dair belgelerin incelenmesini ve saha ziyaretleri yoluyla çevre, mekân ve fenomenler hakkında detaylı bilgi toplanmasını da içerir. Bu yaklaşım, görüşmelerin ve yorumların çarpıtılmasına neden olabilecek faktörlerin belirlenmesine olanak tanır (Lincoln ve Guba, 1986; Shenton, 2004). Kısa gözlem süreleri genellikle yeterli olmazken, temaların tekrar etmeye başladığı noktada etkileşim süreci tamamlanabilir (Mertens, 2010). Bununla birlikte, uzun süreli etkileşimle elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesi ve anlamlandırılması, araştırmanın geçerliğini artırmada bir sonraki önemli adımdır.

Derinlik odaklı veri toplama araştırmacının bir fenomeni ya da durumu kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde incelemek amacıyla veri toplamasını ifade eder. Bu teknik, katılımcıların deneyimlerine, düşüncelerine ve duygularına derinlemesine nüfuz etmeyi hedefler. Odak grup görüşmeleri, bireysel mülakatlar, gözlemler veya etnografik çalışmalar gibi stratejilerle ya-

pılabilir. Süreç, yüzeysel bilgi toplamaktan ziyade, katılımcıların yaşadıkları deneyimlerin arkasındaki anlamları ve algıları keşfetmeye odaklanır. Derinlik odaklı veri toplama, araştırmacının katılımcıların bakış açılarını anlayarak olayları daha iyi ortaya koymasına olanak tanır. Ayrıca, araştırmacı, verileri karşılaştırarak ve yorumlayarak yeni örüntüler keşfetmeli ve gerektiğinde sonuçların doğruluğunu teyit etmek için ek veri toplamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İnandırıcılık kapsamında önerilen bir diğer teknik ise çeşitlemedir.

Çeşitleme, bir fenomenin farklı veri kaynakları, yöntemler, araştırmacılar ve teorik çerçevelerle ele alınarak bulguların geçerliğini artırmayı amaçlayan bir tekniktir ve literatürde “üçgenleme” olarak da adlandırılmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2005; Golafshani, 2003). Gözlem, odak grup görüşmesi ve bireysel görüşme gibi tekniklerin bir arada kullanılması, güçlü yönlerin birbirini dengelemesiyle daha kapsamlı bir analiz sağlar. Ayrıca, farklı gruplardan elde edilen verilerin karşılaştırılması, bulguların tutarlılığını artırırken, araştırma konusunu çok boyutlu bir şekilde ele alma imkânı sunar (Creswell, 2012; Shenton, 2004). Aynı olayın farklı araştırmacılar veya teorik çerçevelerle incelenmesi, çalışmanın geçerliğini güçlendirir (Denzin, 2017; Guba, 1981), farklı tekniklerin birlikte kullanılması ise yorum çeşitliliğini artırarak daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesini sağlar (Mays ve Pope, 2000; Silverman, 2015). Çeşitleme yoluyla inanılrlığı artırmaya yönelik teknikler arasında yer alan üçgenlemenin yanı sıra, nitel araştırmalarda inandırıcılığı güçlendiren bir diğer önemli teknik uzman incelemesidir.

Uzman İncelemesi, nitel araştırmalarda sürecin ve bulguların deneyimli bağımsız kişilerce değerlendirilerek inandırıcılığın artırılmasını amaçlar (Creswell, 2013; Krefting, 1991). Uzmanlar, araştırma tasarımı, veri toplama, analiz ve raporlama aşamalarında geri bildirim sağlar. Değerlendirmelerde, uzmanın katılımcılarla doğrudan temasta olmaması ve objektif yorum yapabilecek yeterlikte olması önemlidir (Holloway ve Wheeler, 1996; Houser, 2015). Uzmanlar, araştırmacının yorumlarını ham verilerle karşılaştırarak çıkarımların mantığını sorgular (Ary vd., 2010). Li (2004), uzman incelemesinin profesyonel etkileşim ve sorunların erken tespiti yoluyla araştırmayı geliştirdiğini belirtirken, Morse vd. (2002), her aşamada yapılan incelemenin araştırmayı güçlendirdiğini ifade etmektedir. Shenton (2004) ise bu tekniğin dış değerlendirmelerle bir arada kullanıldığında inandırıcılığı arttıran etkili bir araç olduğunu vurgular. Uzman incelemesinin yanı sıra, katılımcı teyidi de nitel araştırmalarda inanılrlığı artıran başka bir tekniktir.

Katılımcı teyidi, araştırmacının topladığı verilerin doğruluğunu kontrol etmek için görüşme sonuçlarını katılımcılara sunmasıdır. Bu teknik, bulguların katılımcıların algı ve deneyimlerini yansıtıp yansıtmadığını değerlendirmede kullanılır (Creswell, 2012; Mertens, 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ancak, katılımcıların önyargıları veya kişisel görüşleri, araştırma bulgularının tarafsızlığını etkileyebileceğinden, dengeli ve objektif bir yaklaşım benimsenmesi önemlidir (Holloway ve Wheeler, 1996). İç geçerlik, bulguların doğruluğuna ve sürecin tutarlılığına odaklanırken, dış geçerlik genellenebilirliğine odaklanmaktadır.

Dış geçerlik, araştırma bulgularının benzer bağlamlarda geçerliğini ve farklı koşullarda genellenebilirliğini inceler (Gliner vd., 2015). Yöntemler ve örneklem küçük olduğundan nitel araştırmalarda genelleme genellikle sınırlıdır. Ancak, araştırma süreçlerinin açıkça tanımlanması, bu sınırlamaları aşarak diğer araştırmacıların bulguları daha iyi anlamasını sağlar. Nitel araştırmalarda dış geçerlik, analitik genelleme ile ele alınır; burada genellemeler belirli bağlamlar için açıklamalarla yapılır ve sayısal yöntemler yerine deneyimler ve örnek olaylarla desteklenir (Creswell, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Guba ve Lincoln (1982), nitel araştırmalarda genelleme yerine ‘aktarılabirlik’ kavramını önermiştir. Aktarılabirlik, bulguların benzer bağlamlara uyarlanabilirliğini ifade eder ve nitel araştırmanın amacını destekler (Ary vd., 2010). Bu kapsamda, araştırmada örneklem seçimi, katılımcıların özellikleri ve çalışmanın gerçekleştirildiği ortam ayrıntılı bir biçimde tanımlanmalı ve bu sayede diğer araştırmacıların bulguları farklı bağlamlarda kullanabilmesine olanak sağlanmalıdır (Guba, 1981; Lincoln ve Guba, 1986). Aktarılabirliğin sağlanabilmesi için deneyimlerin ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi ve amaçlı örnekleme kullanılması önemlidir (Houser, 2015; Streubert ve Carpenter, 2011). Bu bağlamda, ayrıntılı betimleme, katılımcıların deneyimlerinin ve araştırma bağlamının derinlemesine ve açık bir şekilde sunulmasını sağlayarak dış geçerliği güçlendiren önemli bir yaklaşımdır.

Ayrıntılı betimleme, nitel araştırmalarda sürecin şeffaf bir şekilde sunulmasını sağlayarak okuyucuların güvenini arttıran önemli bir tekniktir. Bazı araştırmacılar, objektifliğin tamamen sağlanamayacağını ancak şeffaflığın güveni artırabileceğini belirtmektedir (Roberts ve Priest, 2006). Glesne ve Peshkin (1992), verilerin doğru tanımlanmasının diğer araştırmacılara fayda sağlayacağını ve kodlama sürecinin ayrıntılı açıklanmasının araştırma kalitesini artıracığını ifade etmiştir. Araştırmanın bağlamı, zamanı, yeri ve katılımcıları hakkındaki ayrıntılar, okuyucuların araştırmanın karmaşıklığını anlamalarına ve bulguların kendi durumlarına nasıl uygulanabileceğini değerlendirmelerine yardımcı olmaktadır (Mertens, 2010). Bağlam ve katılımcıların açıklanması, benzer çıkarımlar yapmalarını ve bulguları kendi ortamlarına uyarlamalarını sağlar (Sharts-Hopko, 2002). Ayrıntılı betimlemenin ardından, nitel araştırmalarda başka bir önemli teknik de amaçlı örneklemeyle dayalı seçimdir.

Amaçlı örnekleme, nitel araştırmaların genel ve özel bilgilere ulaşmayı hedeflemesi doğrultusunda, veri kaynaklarının çeşitliliğini yansıtan bir seçim süreci olarak önemlidir. Bu teknik, araştırmacıya esneklik tanıyarak, araştırmanın doğasına uygun ek örneklem almasına imkân verir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Doğrudan ilgili bireylerin veya grupların seçilmesiyle doğru ve zengin veriler sağlar. Lincoln ve Guba (1985), geçerliği arttırmak için amaçlı örneklemin etkili bir strateji olduğunu belirtmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlik konularını ele aldıktan sonra, **güvenirlik (reliability)** kavramı da önemli bir diğer boyut olarak incelenmelidir. Geçerlikte olduğu gibi güvenirlikte de nicel ve nitel araştırmalarda farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Nicel araştırmalarda, güvenirlik süreçlerin ve sonuçların tekrarlanabilirliğini ifade ederken, nitel araştırmalarda çalışmanın

kalitesini sağlamak amacıyla kullanılan verilere, yorumlara ve tekniklere duyulan güveni ifade etmektedir. Bu kavram, tarafsızlık, tutarlılık, uygulanabilirlik ve aktarılabilirlik gibi kalite kriterlerine dayanır. Araştırma sürecinin her aşamasının belgelenmesi, ham verilerin doğrulanması ve veri toplama ile analiz süreçlerinin detaylandırılması, araştırmacının tarafsızlık ve tutarlılığı koruma yeteneğiyle birlikte, verilerin kalitesini artırarak güvenirliliği sağlar (Golafshani, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Guba (1981), nitel araştırmalarda pozitivist güvenirlilik ölçütlerinin yerine ‘güvenilebilirlik’ ölçütünü önerir. Güvenilebilirlik, bulguların tutarlı bir süreçten elde edilmesi ve sürecin açık, tekrarlanabilir olmasını ifade eder. Bu, esnek tasarımlar ve denetim izi (audit trail) tekniği ile sağlanır (Lincoln ve Guba, 1986). Nitel araştırmalarda, araştırmacının kişisel etkileri nedeniyle güvenirlilik her zaman tam tutarlılık ve tekrarlanabilirlik göstermeyebilir; bu nedenle, bir ‘denetim izi’ oluşturulması gereklidir. Bu iz, diğer araştırmacıların süreci takip etmelerine ve çalışmanın kalitesini değerlendirmelerine imkân tanır. Kirk ve Miller (1986), nitel araştırmalarda iç ve dış güvenirlilik kavramlarının geleneksel ölçütlerle açıklanamayacağını belirtmektedir.

İç güvenirlilik, LeCompte ve Goetz (1982) tarafından, verilerin betimsel olarak sunulması, birden fazla araştırmacının katılımı ve gözlem bulgularının teyit edilmesi ile sağlanması önerilmektedir. Ayrıca, kavramsal çerçeveye dayalı analizlerin iç güvenirliliği arttıracak ifade edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Guba ve Lincoln (1982), nitel araştırmalarda güvenirlilik yerine tutarlılık kavramını önerir. *Tutarlılık incelemesinde*, olay ve olguların değişken olduğu kabul edilerek, bu değişkenliğin tutarlı bir şekilde yansıtılması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmalarda tutarlılık, farklı araştırmacıların belirli bir konuyu incelediğinde elde ettikleri verilerle türetilen anlamların uyumunu ifade etmektedir (Franklin vd., 2010). Tutarlılıktan söz edebilmek için verilerin farklı biçimlerde elde edilen sonuçlarla uyumlu olması ve bulguların doğru anlamları yansıtması gerekir (Arslan, 2022). Tutarlılık incelemesi, araştırmacının süreçteki tutarlılığını dış gözlemcilerle değerlendirir. Veri toplama, analiz ve diğer aşamalarda tutarlılık gözlemlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle, güvenirliliğin sağlanması için, araştırmacı tüm aşamaları titizlikle izlemelidir. Bu bağlamda, tutarlılık incelemesiyle paralel olarak, araştırmacının dış güvenirliliğini değerlendirmek de önemlidir.

Dış güvenirlilik, araştırmacının konumunu ve örneklemini açıkça tanımlaması, sosyal ortamların etkisini dikkate alarak verilerin elde edildiği ortamı açıklamasıyla güçlendirilir. Ayrıca, araştırma sürecindeki kavramsal çerçeve ve tekniklerin açıklığa kavuşturulması, dış güvenirliliği artırır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda, teyit edilebilirlik incelemesi yapılmaktadır. Guba ve Lincoln (1982), nitel araştırmalarda nesnellik yerine teyit edilebilirliği önermektedir. *Teyit edilebilirlik*, araştırmacının elde ettiği sonuçları sürekli olarak verilerle doğrulaması ve okuyucularına mantıklı bir açıklama sunması gerektiğini ifade eder (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu süreç, araştırmacının verileri toplarken ve analiz ederken kişisel önyargılardan kaçınmasını sağlar ve bulguların başka bir araştırmacı tarafından doğrulanabilir olmasını garanti eder. Nitel araştırmalarda kullanılan geçerlik ve güvenirlilik yöntemleri ve her bir ölçütün açıklaması Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Nitel Araştırmalarda Kullanılan Geçerlik ve Güvenirlik Yöntemleri

Ölçüt	Açıklama
İç Geçerlik	Araştırmacının doğru soruları sormasını ve doğru sonuçlar elde etmesini sağlayan tekniklerdir. Katılımcıların yanıtlarıyla elde edilen verilerin araştırmanın amacına uygunluğu test edilir.
- Uzun süreli etkileşim	Katılımcılarla uzun süreli bir ilişki kurarak, daha doğru ve güvenilir veriler elde edilmesini sağlar. Bu süreç, katılımcıların daha rahat bir şekilde fikirlerini ifade etmelerine olanak tanır.
- Çeşitleme	Farklı veri kaynakları, yöntemler veya araştırmacılar kullanılarak doğruluğun artırılması sağlanır. Çeşitleme, verilerin farklı açılardan analiz edilmesini sağlayarak geçerliği güçlendirir.
- Uzman incelemesi	Araştırmanın her aşamasında, konu uzmanlarının geri bildirimlerini alarak güvenilirliğin artırılması sağlanır. Uzmanlar, metodoloji, veri toplama süreçleri ve sonuçlar hakkında yorum yapar.
- İnandırıcılık	Katılımcıların, araştırmacının samimiyetine ve profesyonelliğine güvenmesini sağlamak önemlidir. Bu, katılımcıların açık ve dürüst veriler sunmalarını teşvik eder.
- Derinlik odaklı veri toplama	Yüzeysel veriler yerine, katılımcıların düşünce süreçlerine derinlemesine inmek, daha anlamlı ve ayrıntılı bilgiler toplamanızı sağlar. Bu, katılımcıların daha fazla açıklama yapmalarını ve kendi deneyimlerine dair özgün veriler sunmalarını sağlar.
- Katılımcı teyidi	Verilerin doğruluğunu sağlamak amacıyla, katılımcılara geri bildirimde bulunarak topladığınız bilgilerin doğruluğunun teyit edilmesi önemlidir. Bu, katılımcıların önceki ifadelerini gözden geçirmelerine ve gerekli düzeltmeleri yapmalarına olanak tanır.
Dış Geçerlik	
- Ayrıntılı betimleme	Araştırma sürecinde kullanılan yöntemler ve bağlam hakkında açık ve kapsamlı bilgiler verilerek güvenilirlik artırılır. Betimlemeler, okuyucunun araştırma sürecini ve bulgularını anlamasına yardımcı olur.
- Amaçlı örnekleme	Araştırma amacına uygun, belirli bir özellik taşıyan katılımcıların seçilmesiyle anlamlı ve derinlemesine veri elde edilir. Bu yöntem, örneklemin amaca hizmet etmesini sağlar.
İç Güvenirlik	
- Tutarlılık incelemesi	Verilerin farklı araştırmacılar tarafından analiz edilerek tutarlılığının kontrol edilmesidir.
Dış Güvenirlik	
- Teyit incelemesi	Araştırmacının bulguları verilerle doğrulayıp, başka araştırmacılar tarafından da doğrulanabilir olmasını sağlamasıdır.

Tablo 1’de kullanılan geçerlik ve güvenilirlik yöntemleri görülmektedir. Buna ek olarak nitel araştırma desenlerinde geçerlik ve güvenilirlik incelemeleri, her bir desene özgü farklı tekniklerle de ön plana çıkabilmektedir. Fenomenolojik araştırmalarda, katılımcı deneyimlerinin doğru bir şekilde yansıtılması için iç ve dış geçerlik üzerinde durulmalı, verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla çeşitleme veya katılımcı teyidi gibi teknikler öncelenmelidir. Etnografik çalışmalarda ise, uzun süreli gözlem ve katılımcı teyidi hem geçerlik hem de güvenilirlik açısından önemli rol oynamaktadır. Durum çalışmasında, çeşitleme ve uzman görüşü, araştırmanın

güvenirliğini arttıran başlıca tekniklerdir. Gömülü teori çalışmalarında ise, teorik bağlantıların sağlam olmasını ve kodlama güvenilirliğini sağlamak için sürekli karşılaştırma ve farklı araştırmacıların bağımsız kodlaması gibi tutarlılık inceleme tekniklerine öncelik verilmelidir. Hikâye anlatımı araştırmalarında, katılımcı teyidi ve uzun süreli gözlemle geçerlik ve güvenilirlik sağlanabiliyorken, aksiyon araştırmalarında ise katılımcı teyidi ve uzman incelemesi ön plana çıkmaktadır. İçerik analizinde ise, kodlama uyumu ve dış denetim gibi tutarlılık teknikleriyle hem geçerliğe hem de güvenilirliğe katkı sağlanabilmektedir. Bu teknikler, nitel araştırmaların geçerliğini ve güvenilirliğini artırarak sonuçların doğruluğunu güvence altına almaktadır. Araştırma süreçlerinde güvenilir veri toplama yöntemleri sunarak, elde edilen bulguların doğruluğunu artırır ve araştırmanın genel geçerliği üzerinde olumlu bir etki yapar.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, araştırma bulgularının doğruluğu ve güvenilirliği açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu unsurlar, elde edilen verilerin doğru bir şekilde temsil edilmesini ve bulguların tekrarlanabilirliğini güvence altına almaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarındaki eksiklikler ise araştırma sonuçlarının yanıltıcı olmasına, genellebilirliğin sınırlandırılmasına ve geçerliğin zedelenmesine yol açabilir. Eğer bu unsurlar sağlanmazsa, araştırmanın bulguları yalnızca belirli bir örneklem ya da ortamla sınırlı kalmaktadır. Bu kapsamda sonuçların daha geniş bağlamlara uygulanabilirliği engellenmekte ve araştırma bulgularının geçerliği tehlikeye girmektedir. Sonuç olarak, geçerlik ve güvenilirlik sağlanmadığında araştırmanın kalitesi, doğruluğu ve sonuçlarının güvenilirliği ciddi şekilde risk altına girer. Bu nedenle, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik bağlamında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ercan ve Kan (2004), ölçeklerdeki geçerlik ve güvenilirlik aşamalarını kapsamlı bir şekilde incelemişlerdir. Başkale (2016) nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi üzerine çalışmalar yapmıştır. Şener vd. (2017), turizm araştırmalarında yayınlanan nitel çalışmaları inceleyerek, bu çalışmaların nitel araştırmalarda gerekli olan geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerini ne kadar karşıladığını değerlendirmiştir. Yaşar (2018), nitel araştırmalarda nitelik sorunu üzerine çalışmalarda bulunmuştur. Yağar ve Dökme (2018) nitel araştırmaların planlanma sürecini detaylı bir şekilde inceleyerek, bu kapsamda geçerlik ve güvenilirlik incelemeleri yapmışlardır. Arastaman vd. (2018), nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik açısından kuramsal bir inceleme yapmışlardır. Tutar (2022), nitel araştırmalar için geçerlik ve güvenilirlik üzerine bir model önerisi sunmuştur. Arslan (2022), nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik konularında araştırmacılara faydalı olabilecek bilgileri analitik bir bakış açısıyla sunmayı amaçlamıştır. Kayabaşı ve Demirağ (2023) ise, pazarlama alanındaki nitel araştırmaları geçerlik ve güvenilirlik açısından incelemişlerdir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, eğitim alanındaki makalelerin geçerlik ve güvenilirlik teknikleri kapsamında incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı, eğitim alanında gerçekleştirilen nitel çalışmaların kullanılan geçerlik ve güvenilirlik teknikleri açısından değerlendirilmesidir. Geçerlik ve güvenilirlik, nitel araştırmaların hem etik hem de bilimsel açıdan temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın, nitel araştırmaların metodolojik açıdan daha güçlü bir temele oturmasına ve geçerlik ile güvenilirlik tekniklerinin kullanımına yönelik farkındalığın artmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırma modeli

Bu çalışmada Eğitim Bilimleri alanında gerçekleştirilen nitel araştırmaların, kullanılan geçerlik ve güvenirlik teknikleri kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, araştırma betimsel araştırma niteliğindedir. Betimsel araştırmalar, bir olayın, olgunun ya da durumun ayrıntılı ve sistematik bir biçimde açıklandığı, bu amaçla betimsel istatistiklerden yararlanıldığı çalışmalardır. Betimsel araştırmalarda nedensel çıkarımların yerine, gözlenen verilerin betimlenmesi ön plandadır (Fraenkel ve Wallen, 2006; Gliner vd., 2015). Çalışmada betimsel istatistiklerin yanı sıra, betimsel verilerin analizi sürecinde, yıllara göre farklılıkların belirlenebilmesi amacıyla Ki-kare testi uygulanmıştır.

Örnekleme

Araştırmada amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırmaların amacına uygun olarak önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bireylerin veya durumların seçilmesini, bu sayede belirli bir bağlamda derinlemesine veri elde edilebilmesini sağlamaktadır (Ary vd., 2010). Bu kapsamda incelenecek derginin, Türkiye’de Eğitim Bilimleri alanında yayın yapması, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) tarafından taranması, atıf ortalamasının 1’in üzerinde olması, kendine atıf oranının %10’dan düşük olması ve toplam atıf sayısının 1000’in üzerinde olması ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu ölçütler, literatürde yer alan çalışmalar (Arastaman vd., 2018; Kayabaşı ve Demirağ, 2023) dikkate alınarak belirlenmiş olup, akademik dergilerin bilimsel etkinliğini ve araştırmalara sağladığı katkıyı yansıtabilmesi ve çalışmanın daha güvenilir ve geçerli sonuçlara ulaşmasına katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu ölçütlere sahip dergilerin tespit edilebilmesi için ULAKBİM Sosyal Bilimler veri tabanı taranmış, ulaşılan dergiler tek tek değerlendirilmiştir. Alanın akademik standartlarına uygun ve güncel araştırmaları içermesi, dil ve erişilebilirlik açısından daha uygun olması nedeniyle ULAKBİM Sosyal Bilimler veri tabanı tercih edilmiştir. ULAKBİM Sosyal Bilimler veri tabanında taranan ve Türkiye’de eğitim bilimleri alanında etkili akademik dergiler arasından seçilen dergiler, alanın güncel ve akademik standartlara uygun araştırmalarını içermesi açısından önemli görülmüştür. TR Dizin’de yapılan arama sonucunda 62 eğitim dergisi tespit edilmiştir. Ancak, çalışmanın bilimsel güvenirliğini artırmak amacıyla belirlenen ölçütleri sağlayan dergiler arasından seçkisiz bir yöntemle 6 dergi belirlenmiş, dergilerin 2019-2024 yılları arasında yayınlanmış olan sayıları incelenmiştir. Çalışmada yer alan dergilerin tamamında, 2024 yılı son sayıları dahil olmak üzere değerlendirilmiştir. İncelenen çalışmaların dergilere ve yıllara göre dağılımı Tablo 2’deki gibidir.

Tablo 2. İncelenen Çalışmaların Dergilere ve Yıllara Göre Dağılımı

Dergi Adı	Yıl						Toplam
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Abant İzzet Baysal Üni. Eğitim Fak. Der.	48	48	29	40	39	57	261
Ankara Üni. Eğitim Bil. Fak. Der.	13	12	12	13	14	13	77
Eğitim ve Bilim	15	13	23	21	18	17	107
Hacettepe Üni. Eğitim Fak. Der.	13	9	15	30	11	2	80
Mehmet Akif Ersoy Üni. Eğitim Fak. Der.	28	20	42	41	34	20	185
Mersin Üni. Eğitim Fak. Der.	13	30	13	5	5	10	76
Toplam	130	132	134	150	121	119	786

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırmaya dahil edilen toplam 786 çalışma bulunmaktadır. Bu noktada en çok çalışmanın (261) Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisinde olduğu görülmektedir. Sırasıyla Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisinde 185, Eğitim ve Bilim dergisinde 107, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisinde 80, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisinde 77 ve Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisinde ise 76 çalışma bulunmaktadır.

Veri toplama aracı

Araştırmada yer alan çalışmaların araştırmacılar tarafından incelenebilmesi için çevrimiçi ortamda bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Taslak halinde geliştirilen bu değerlendirme formu, beş Ölçme ve Değerlendirme uzmanı tarafından kapsamlı bir şekilde incelenmiş, yazım, noktalama ve içerik açısından gerekli görülen düzeltmeler yapılarak nihai versiyonu hazırlanmıştır. Değerlendirme formunun son hali üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmaların adı, yazarları, yılı olmak üzere genel bir künyesi, aynı zamanda da araştırma deseni, kullanılan örnekleme yöntemi, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili sorular yer almaktadır. Formun ikinci bölümünde, çalışmaların geçerlik stratejileriyle (İnandırıcılık ve aktarılabirlik kapsamında) ilgili 10 soru bulunmaktadır. Formun üçüncü bölümünde ise, çalışmaların güvenilirlik teknikleriyle (Teyit Edilebilirlik ve Tutarlılık kapsamında) ilgili altı soru bulunmakta, aynı zamanda değerlendiricilerin görüşlerini yazabilecekleri ek bir bölüm yer almaktadır. Formun kullanılabilirliğinin ve işlevselliğinin tespiti amacıyla, seçkisiz olarak seçilen 15 çalışma, üç Ölçme ve Değerlendirme uzmanı tarafından değerlendirilmiştir.

Verilerin analizi

Verilerin analizi kapsamında, ilk olarak çevrimiçi değerlendirme formuyla toplanan veriler bilgisayar ortamında düzenlenmiş, veri girişi esnasında herhangi bir hata olup olmadığı belirlenmiştir. Ardından elde edilen veriler, dergilere ve yıllara göre frekans ve yüzde dağılım-

larına bakılarak betimlenmiştir. Çalışmalarda yer alan geçerlik ve güvenirlik tekniklerinin kullanımının, dergilere ve yıllara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı ise Ki-Kare testiyle değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma doğrultusunda yapılan analizlerin sonuçları ve bu sonuçlarla ilgili genel değerlendirmeler, alt başlıklar halinde sunulmuştur.

1. Geçerlik ve güvenirlikle ilgili değerlendirmeler

Araştırma kapsamında belirlenen dergilerde 2019-2024 yılları arasında yayınlanan nitel çalışmaların geçerlik ve güvenirlik açısından değerlendirilmelerine ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Geçerlik ve Güvenirlik Açısından Nitel Çalışmaların Değerlendirilmesi

	2019		2020		2021		2022		2023		2024		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Geçerlikle ilgili başlık	29	23	32	24	54	40	62	41	49	41	35	29	261	33
Geçerlikle ilgili bilgi	85	65	96	73	101	75	122	81	100	83	99	83	603	77
Güvenirlikle ilgili başlık	34	26	33	25	57	43	61	41	50	41	35	29	270	34
Güvenirlikle ilgili bilgi	91	70	107	80	113	84	123	82	103	85	96	81	633	81

* Tabloda, incelenen çalışmaların yöntem bölümünde geçerlik ve güvenirlikle ilgili başlıkların ve bilgilerin yer alıp almadığı belirtilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde, 2019-2024 yılları arasında belirlenen dergilerde yayınlanan nitel çalışmaların yalnızca %33'ünde geçerlik başlığına yer verildiği, %77'sinde ise başlık bulunmamasına rağmen geçerlikle ilgili bilgiye yer verildiği görülmektedir. Bu durum, araştırmacıların, çalışmalarının geçerliğini arttırmak için çeşitli teknikleri kullandığını, fakat bu teknikleri ayrı bir geçerlik başlığı altında sunmayı tercih etmediğini göstermektedir. Yıllara göre değerlendirildiğinde ise çalışmalarda geçerlik başlığına yer verilme oranının 2024 yılına kadar artarak %41'e ulaştığı, ancak 2024 yılında %29'a düştüğü görülmektedir. Bu durum, çalışmaların geçerlik raporlamalarının ayrı bir başlık şeklinde sunulmasının yıllara göre değişken bir seyir izlediğini göstermekte olup, belirlenen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 20,632$, $df = 5$, $p < 0,01$). Diğer taraftan, yıllara göre geçerlikle ilgili bilgi verilme oranı %65'ten %83'e çıksa da, tespit edilen bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir ($\chi^2 = 7,219$, $df = 5$, $p > 0,01$).

Güvenirlik açısından değerlendirildiğinde, incelenen çalışmaların sadece %34'ünde güvenilirlikle ilgili ayrı bir başlığın yer aldığı, buna karşın %81'inde güvenilirlikle ilgili bilgi verildiği görülmektedir. Bu durum, araştırmacıların çalışmalarının güvenilirliğini arttırmak için çeşitli teknikler kullandıklarını, ancak raporlamaların ayrı bir başlık altında değil, diğer bölümlerde dolaylı bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Yıllara göre yapılan incelemelerde ise, güvenilirliği ayrı bir başlık halinde ele alan çalışmaların oranının 2021 yılında %43 ile en yüksek seviyeye ulaştığı, ancak 2024 yılına gelindiğinde %29'a düştüğü belirlenmiştir. Yıllara göre gözlemlenen bu değişiklik istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 17,556$, $df = 5$, $p < 0,01$). Diğer taraftan, yıllara göre güvenilirlikle ilgili bilgi verilme oranının %70 ve %85 arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilse de, bu farklılık, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2 = 6,3649$, $df = 5$, $p > 0,01$). Buna ek olarak incelenen 786 çalışmadan 157'sinde (%20) geçerlik ve güvenilirlik bilgilerine hiç yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca, çalışmaların 203'ünde (%26) yalnızca geçerlik bilgisine, 219'unda (%28) ise sadece güvenilirlik bilgisine yer verildiği saptanmıştır.

2. İnandırıcılıkla ilgili nitel çalışmalarda verilen bilgiler

Tablo 4'te, araştırma kapsamında belirlenen dergilerde 2019-2024 yılları arasında yayınlanan nitel çalışmalarda inandırıcılıkla ilgili bilgiye yer verme oranları ve kullanılan teknikler verilmiştir.

Tablo 4. İnandırıcılıkla İlgili Nitel Çalışmalarda Verilen Bilgiler

	2019		2020		2021		2022		2023		2024		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
İnandırıcılıkla ilgili bilgi	85	65	92	70	94	70	113	75	90	74	88	74	562	72
- Uzun süreli etkileşim	33	25	19	15	27	20	32	21	23	19	9	8	143	18
- Derinlik odaklı veri toplama	33	25	12	11	18	13	16	11	19	16	8	7	106	14
- Çeşitleme	26	20	29	22	22	16	32	21	38	31	25	21	172	22
- Uzman incelemesi	54	42	49	37	52	39	63	42	63	52	52	44	333	42
- Katılımcı Teyidi	22	17	15	11	29	22	38	25	31	26	14	12	149	19

Tablo 4 incelendiğinde, incelenen çalışmaların %72'sinde inandırıcılıkla ilgili bilgiye yer verildiği görülmektedir. Yıllara göre inandırıcılık kapsamında bilgi sunma oranları, %65'ten başlayarak 2022 yılında %75 ile en yüksek seviyeye ulaşmış ve genel olarak %70 civarında yüksek seviyede seyretmiştir. Fakat yıllara göre gözlenen bu değişiklik istatistiksel olarak

anlamli bulunmamıştır ($\chi^2=5.310$, $df=5$, $p > 0,01$). Dolayısıyla incelenen çalışmalarda inandırıcılığa genel olarak önem verildiğini söylemek mümkündür.

İncelenen çalışmalarda, uzman incelemesi %42 ile en yaygın kullanılan teknik olarak öne çıkmaktadır. Uzman incelemesi özellikle 2023 yılında %52 ile en yüksek seviyeye ulaşmış olmasına rağmen, yıllar arasında gözlenen farklar, istatistiksel olarak anlamli bulunmamıştır ($\chi^2 = 3,270$, $df = 5$, $p > 0,01$). Çeşitleme ise, incelenen çalışmalarda %22 ile daha az sıklıkla tercih edilen bir tekniktir. Bu teknik, 2023 yılında %31 ile en yüksek oranda raporlanırken, 2024 yılında %21'e gerilemiş olup, bu tekniğin kullanımında yıllara göre saptanan farklılıklar istatistiksel olarak anlamli bulunmamıştır ($\chi^2 = 5,698$, $df = 5$, $p > 0,01$).

Diğer teknikler arasında, en fazla yer verilenler sırasıyla katılımcı teyidi, (%19), uzun süreli etkileşim (%18) ve derinlik odaklı veri toplama (%14) olmuştur. Katılımcı teyidi, 2023 yılında %26 ile en yüksek oranda raporlanırken, 2024 yılında %12'ye düşerek en düşük seviyesine gerilemiş ve bu tekniğin kullanımında yıllara göre saptanan farklılıklar istatistiksel olarak da anlamli bulunmuştur ($\chi^2 = 18.154$, $df = 5$, $p < 0,01$). Uzun süreli etkileşim ve derinlik odaklı veri toplama tekniklerinin kullanım oranlarında ise yıllar içinde dalgalanmalar yaşanmış ve 2024 yılında bu tekniklere ilişkin oranlar %8-9 seviyelerine düşmüştür. Her iki teknik için de yıllara göre farklılıklar istatistiksel olarak anlamli bulunmuştur ($\chi^2 = 16,986$, $df= 5$, $p < 0,01$; $\chi^2 = 20,679$, $df=5$, $p < 0,01$). Bununla birlikte incelenen 786 çalışmadan 267'sinde (%34) inandırıcılıkla ilgili hiçbir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiştir.

3. Aktarılabilirlikle ilgili nitel çalışmalarda verilen bilgiler

Tablo 5'te, 2019-2024 yılları arasında nitel çalışmaların aktarılabilirlik ilgili bilgiye yer verme oranları ve kullanılan teknikler verilmiştir.

Tablo 5. Aktarılabilirlikle İlgili Nitel Çalışmalarda Verilen Bilgiler

	2019		2020		2021		2022		2023		2024		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Aktarılabilirlikle ilgili bilgi	67	52	72	55	74	55	94	63	89	74	92	77	488	62
- Ayrıntılı betimleme	63	49	73	55	70	52	86	57	80	66	86	72	458	58
- Amaçlı örnekleme	25	19	20	15	24	18	32	21	74	61	75	64	250	32

Tablo 5'te, tüm yıllar birlikte ele alındığında, incelenen çalışmaların %62'sinde aktarılabilirlikle ilgili bilgiye yer verildiği görülmektedir. Verilen bilgiler, 2019-2024 yılları arasında belirgin bir artış göstermiş olup 2024 yılında %77'ye ulaşmıştır. Bununla birlikte yıllara göre gözlenen bu farklılık, istatistiksel olarak anlamli bulunmamıştır ($\chi^2 = 8,353$, $df=5$, $p > 0,01$).

Bu durum, aktarılabilirlik tekniğinin kullanımının oranının, araştırmaya dahil edilen yıllar içerisinde değişim göstermediğini göstermektedir.

Ayrıntılı betimleme ile ilgili bilgi verilme oranı tüm yıllar birlikte değerlendirildiğinde %58 olarak belirlenmiştir. Özellikle 2024 yılında bu oranın %72'ye yükselmiş olması, konunun giderek daha fazla ele alındığını göstermektedir. Yıllar içinde ayrıntılı betimleme oranında bazı değişiklikler gözlemlenmekle birlikte, yıllara göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2 = 5,625$, $df = 5$, $p > 0,01$).

İncelenen çalışmaların %32'sinde amaçlı örneklemenin, inandırıcılık kapsamında ele alındığı tespit edilmiştir. Bu oran, amaçlı örneklemenin 'Örneklem' başlığı altında ele alınsa da aktarılabilirlik kapsamında raporlanmasının yalnızca bazı çalışmalarla sınırlı kaldığını göstermektedir. Yıllara göre değerlendirildiğinde ise, 2019 yılında %19 oranında raporlanan amaçlı örnekleme, 2024 yılında %64'e çıkarak önemli bir artış göstermiş olup; bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 79.424$, $df=5$, $p < 0,01$). Sonuçların anlamlı olması, kullanılan tekniklerdeki değişikliklerin yalnızca tesadüfi değil, belirli bir trendin ve etkilerin göstergesi olduğunu ortaya koymaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan farklılıklar, kullanılan tekniklerin yıllar içinde sistematik bir şekilde değiştiğini ve bu değişikliklerin araştırma sürecine dair önemli bir bilgi sunduğunu göstermektedir. Buna ek olarak incelenen 786 çalışmadan 296'sında (%38) aktarılabilirlik ile ilgili hiçbir bilgiye yer verilmediği ve inceleme yapılmadığı tespit edilmiştir.

4. Teyit edilebilirlik ve tutarlılıkla ilgili nitel çalışmalarda verilen bilgiler

Tablo 6'da, araştırma kapsamında belirlenen dergilerde 2019-2024 yılları arasında nitel çalışmaların teyit edilebilirlik ve tutarlılık ile ilgili bilgiye yer verme oranları ve kullanılan teknikler verilmiştir.

Tablo 6. Teyit Edilebilirlik ve Tutarlılıkla İlgili Nitel Çalışmalarda Verilen Bilgiler

	2019		2020		2021		2022		2023		2024		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Teyit edilebilirlik ile ilgili bilgi	73	57	73	55	69	52	89	59	80	66	72	61	456	58
- Teyit incelemesi	56	43	51	39	50	37	67	45	43	36	39	33	306	39
Tutarlılıkla ilgili bilgi	81	63	88	67	94	70	97	65	100	83	80	67	540	69
-Tutarlılık incelemesi	73	56	80	61	76	57	90	60	94	78	77	65	490	62

Tablo 6 incelendiğinde, incelenen çalışmaların %58'sinde teyit edilebilirlikle ilgili bilgi verildiği görülmektedir. 2021 yılında teyit edilebilirlikle ilgili bilgi verme oranının %52'ye düştüğü, 2023'te %66'ya yükseldiği, 2024'te ise %61 seviyesinde olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, bazı yıllarda azalma yaşansa da genel eğilimin arttığını göstermekte olup, tespit edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2 = 3,526$, $df = 5$, $p > 0,01$).

Teyit incelemesine yer verilme oranı ise, tüm çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde %39 ile daha düşük bir seviyede kalmıştır. Bu oran, araştırmacıların çalışmalarında teyit edilebilirlikle ilgili bilgi verseler de teyit incelemesini kapsamlı olarak ele almadıklarını göstermektedir. 2019 yılında %43 ile başlayan bu süreç, değişken bir seyir izleyerek 2024'te %33'e kadar düşmüş, belirlenen bu farklılıklar istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 9,608$, $df=5$, $p < 0,01$). Bu durum, teyit incelemesinin yıllara göre değişkenlik gösterdiğini ve daha fazla ele alınması gerektiğini işaret etmektedir.

Tutarlılıkla ilgili bilgi verilme oranının, tüm çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde %69 olduğu görülmektedir. 2019 ve 2024 yılları arasında tutarlılıkla ilgili bilgi verme oranının %63 ile %83 arasında değiştiği görülse de gözlenen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=3.889$, $df=5$, $p>0,01$). Tutarlılık incelemesine yer verilme oranı ise, tüm çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde %62 olarak belirlenmiştir. 2023 yılında %78 olan tutarlılık incelemesi oranı, 2024 yılında %65'e düşmüş olsa da yıllara göre gözlenen farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2 = 4.327$, $df = 5$, $p > 0,01$). Bu durum, tutarlılık tekniğine çalışmalarda sıklıkla yer verildiğine ve araştırmacıların çalışmalarının güvenilirliğini arttırmak için gerekli özeni gösterdiklerine işaret etmektedir. Bunun yanı sıra incelenen 786 çalışmadan 230'unda (%30) teyit edilebilirlik ve tutarlılık ile ilgili hiçbir bilgiye ve incelemeye yer verilmediği belirlenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada Eğitim Bilimleri alanında yayın yapan ve Scopus, ERIC ve TR Dizin gibi indekslerde yer alan 6 farklı dergide 2019 ile 2024 yılları arasında yayımlanmış toplam 786 nitel çalışma, geçerlik ve güvenilirlik teknikleri açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda çalışmaların yaklaşık beşte birinde geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili hiçbir bilgiye yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca, çalışmaların yaklaşık dörtte birinde yalnızca geçerlik bilgisine, dörtte birinden fazlasında ise yalnızca güvenilirlik bilgisine yer verildiği belirlenmiştir. Bu bulgular, çalışmalarda temel metodolojik unsurların yeterince açık ve titiz bir şekilde ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, çalışma sonuçlarının doğruluğunun sorgulanmasına ve güvenilirliğinin tehlikeye girmesine yol açabilmektedir. Creswell (2013) ile Lincoln ve Guba (1985) da geçerlik ve güvenilirlik konularına yeterli düzeyde özen gösterilmemesinin, söz konusu çalışmalara duyulan güveni zedeleyebileceğini belirtmektedir. Arastaman vd. (2018),

Arslan (2022), Başkale (2016), Ercan ve Kan (2004), Kayabaşı ve Demirağ (2023), Şener vd. (2017), Tutar (2022), Yağar ve Dökme (2018) ve Yaşar (2018) gibi birçok çalışmada, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik konularının ele alındığı ve bu unsurların önemine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Geçerlik kapsamında yapılan incelemeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, çalışmaların üçte birinden fazlasında inandırıcılık ile ilgili; üçte birine yakın bir kısmında ise aktarılabilirlik ile ilgili herhangi bir bilgi sunulmadığı tespit edilmiştir. İnandırıcılık, araştırma bulgularının tutarlılığını ve güvenirliliğini gösteren önemli bir ölçüt olduğundan, bu konuya çalışmalarda yer verilmemesi, söz konusu çalışmaların güvenirliliğini sorgulatabilir ve geçerliğini sınırlayabilir. Aktarılabilirlik de çalışma bulgularının farklı koşullarda geçerliğini gösterdiğinden, bu konuya yer verilmemesi, araştırmanın yalnızca belirli bir örneklem veya koşulda geçerli olduğunu ve dolayısıyla genellenebilirliğinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Güvenirlik kapsamında yapılan incelemeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde ise her üç çalışmadan birinde teyit edilebilirlik ve tutarlılık açısından hiçbir bilgi verilmediği belirlenmiştir. Bu unsurların eksikliği araştırmaların güvenirliliğini tehlikeye atar, çünkü başka bir araştırmacı bu sonuçları aynı koşullarla elde edemeyebilir.

Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına hiç yer vermeyen çalışmalardan sonra, bu tekniklere yer veren çalışmalar detaylıca incelenmiştir. Tüm yıllar birlikte değerlendirildiğinde, geçerlik ve güvenirlik tekniklerine yönelik bilgi verme oranı %77- %81 gibi yüksek oranlarda olmasına rağmen; ayrı başlıklar halinde konunun detaylı ele alındığı çalışmaların %33- %34 gibi düşük seviyelerde olduğu belirlenmiştir. Bu durum, incelenen çalışmalarda, geçerlik ve güvenirlik tekniklerinin sıklıkla dolaylı olarak ele alındığını ve bu tekniklere ‘Yöntem’ bölümünde ayrı bir başlık altında yer verilmediğini göstermektedir. Creswell (2013), nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliğin temin edilmesi için kullanılan yöntemlerin net ve şeffaf bir biçimde sunulması gerektiğini ifade etmektedir.

Araştırma bulguları, geçerlik açısından özellikle inandırıcılık ve aktarılabilirlik kapsamında önemli eksiklikler olduğunu ortaya koymuştur. Bu kapsamda, incelenen makalelerin %72’sinde inandırıcılıkla ilgili bilgiye yer verildiği ancak bu bilginin genellikle uzman incelemesi gibi yaygın tekniklerle sınırlı kaldığı, katılımcı teyidine ise çok az yer verildiği görülmüştür. Başkale (2016) tarafından yapılan bir araştırmada da inandırıcılık tekniklerinin genellikle uzman incelemesi ile sınırlı kaldığı ve katılımcı teyidinin kullanım oranlarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Kayabaşı ve Demirağ (2023), benzer şekilde uzman görüşünün en fazla kullanılan geçerlik tekniklerinden olduğunu, ancak bu çalışmadan farklı olarak katılımcı teyidinin de fazlaca kullanılan bir geçerlik tekniği olduğunu belirtmişlerdir. Shenton (2004) ve Merriam ve Tisdell (2015) de çalışmalarında, katılımcı teyidi tekniğine az yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular, nitel araştırmaların inandırıcılığını arttıracak farklı tekniklere de yer verilmesinin önemine işaret etmektedir.

Araştırma bulguları, özellikle amaçlı örnekleme yönteminin aktarılabirlik kapsamında kullanımında önemli eksiklikler olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada, incelenen makalelerin %65'inde aktarılabirlik ile ilgili bilgi bulunmasına rağmen, %58'inde ayrıntılı betimlemelere ve sadece %32'sinde bir geçerlik tekniği bağlamında amaçlı örnekleme yer verildiği görülmüştür. Creswell (2012) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla tutarlı olarak amaçlı örnekleme tekniklerinin yaygın kullanıldığı ama aktarılabirlik kapsamında bir güvenilirlik tekniği gibi rapor edilmediği saptanmıştır.

Aktarılabirlik konusunda yapılan incelemelerde, aktarılabirliği arttırmak amacıyla amaçlı örnekleme ve ayrıntılı betimleme tekniklerine daha fazla odaklanılması gerektiğini göstermektedir. Creswell (2012) de benzer şekilde, aktarılabirliği artırmada ayrıntılı betimleme ve amaçlı örneklemenin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, amaçlı örnekleme kullanımına önem verilmesine rağmen, bu yöntemin geçerliği artırmadaki rolüne ilişkin yeterli raporlamanın yapılmadığı, ayrıca güvenilirlik başlığı altında bu örnekleme yönteminin aktarılabirliğe katkısı hakkında detaylı bir değerlendirme sunulmadığı görülmektedir. Ary vd. (2010) ile Streubert ve Carpenter (2011) de benzer şekilde, aktarılabirliği sağlamak için amaçlı örnekleme gibi tekniklerin daha etkin uygulanması ve çalışmaların ayrıntılı şekilde raporlanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Bulgular, incelenen çalışmaların %69'unda tutarlılıkla ilgili bilgiye yer verildiğini göstermiştir. Teyit edilebilirlik ve tutarlılık bilgisi ile tutarlılık incelemesi, yıllara göre değişken bir seyir izlemekle birlikte en az %50 düzeyinde dikkate alınmıştır. Özellikle tutarlılık bilgisine, çalışmalarda daha sık yer verilmesi araştırmacıların bu konuda daha fazla çaba gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Ancak, teyit incelemelerine yeterince yer verilmemesi, bu tekniklerin daha fazla kullanılması gerektiğini göstermektedir. Lincoln ve Guba (1985) da benzer şekilde teyit edilebilirliğin, araştırmanın nesnelliğini ve şeffaflığını artırarak diğer araştırmacıların bulguları değerlendirmesine olanak sağladığını vurgulamaktadır. Bu çalışma ile benzer olarak, Arslan (2022) tarafından yapılan çalışmada tutarlılık tekniklerinin genellikle yeterince detaylandırılmadığı, Kayabaşı ve Demirağ (2023) tarafından ise teyit edilebilirlik tekniklerinin genellikle sınırlı düzeyde raporlandığı belirtilmiştir.

Araştırma bulguları, nitel çalışmalarda geçerlik ve güvenilirlik tekniklerinin daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerektiğini açıkça göstermektedir. Geçerlik açısından, inandırıcılık ve aktarılabirlik tekniklerinin daha dengeli ve sistematik bir şekilde uygulanması, güvenilirlik açısından ise tutarlılık ve teyit edilebilirlik tekniklerinin kullanımına daha fazla önem verilmesi gerektiği görülmektedir. Geçerlik ve güvenilirlik gibi temel metodolojik unsurların daha derinlemesine ele alınmasının, araştırmaların geçerliğini ve güvenilirliğini artıracığı; elde edilen bulguların daha güvenilir ve genellenebilir olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu noktada geçerlik ve güvenilirlik tekniklerinin kullanımına yönelik eksikliklerin, araştırmacıların bu konularda yeterli bilgi sahibi olmamasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Bu

durum, araştırmacıların uygun teknikleri belirleme ve raporlama süreçlerini olumsuz etkileyebilir. Bu kapsamda araştırmacıların geçerlik ve güvenirlik konularına çalışmalarında daha detaylı ve doğru şekilde yer verebilmeleri için, bu konulara yönelik seminerler, atölyeler ya da eğitim programları düzenlenmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının detaylı olarak raporlanabilmesinde yol gösterici olacak örnek raporlama şablonları oluşturulabilir. Bu bağlamda akademik dergiler de nitel çalışmaların geçerlik ve güvenirlik raporlamalarını zorunlu hale getiren standartlar geliştirebilir. Bu önlemlerin araştırma bulgularının geçerli ve güvenilir olmasına katkı sağlayacağı, böylece gerçekleştirilecek çalışmaların niteliğini arttıracakı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö., & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 395-407.
- Ary, D., Jacobs, L. C., Sorensen, C., & Razavieh, A. (2010). *Introduction to research in education*. Wadsworth Cengage Learning.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Brannen, J. (2017). Combining qualitative and quantitative approaches: an overview. *Mixing methods: Qualitative and quantitative research*, 3-37.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Pearson Education.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage
- Denzin, N. K. (2017). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. Routledge.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2005). *The Sage Handbook of Qualitative Research* (3rd ed.). Sage Publications.
- Ercan, İ., & Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education (6th ed.)*. McGraw-Hill.
- Franklin, C., & Ballan, M. (2001). Reliability and validity in qualitative research. *The handbook of social work research methods*, 4(273-292).
- Franklin, C., Cody, P. A. ve Ballan, M. (2010). Reliability and Validity in Qualitative Research (Editör: Thyer, B. A.), İçinde, *The handbook of social work research methods*, ss.273-292. SAGE Publications.
- Glesne, C., & Peshkin, A. (1992). *Becoming Qualitative Researchers: An Introduction*. Longman Group Ltd.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A., & Leech, N. L. (2015). *Uygulamada Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analizi Bütünleştiren Yaklaşım*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-607.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Communication and Technology Journal*, 29(2), 75-91.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and Methodological Bases of Naturalistic Inquiry. *ECTJ*, 30(4), 233-252.
- Holloway, I., & Wheeler, S. (1996). *Qualitative research for nurses*. Blackwell Science Ltd.
- Houser, J. (2015). *Nursing research: reading, using, and creating evidence*. (3rd ed.). Burlington: Jones ve Bartlett Learning.
- Houser, J., & Oja, K. (2024). *Nursing research: Reading, using, and creating evidence*. Jones & Bartlett Learning.
- Kayabaşı, A., & Demirağ, F. (2023). Pazarlama alanında yapılan nitel araştırmaların geçerlilik ve güvenilirlik incelemesi. *Business Economics and Management Research Journal*, 6(1), 1-17.
- Krefting, L. (1991). Rigor in qualitative research: The assessment of trustworthiness. *The American Journal of Occupational Therapy*, 45(3), 214-222.
- Kirk, J., ve Miller, M. L. (1986). Reliability and validity in qualitative research. Sage.
- LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60.

- Li, D. (2004). Trustworthiness of Think-Aloud Protocols in the Study of Translation Process, *International Journal of Applied Linguistics*, 14 (3): 301- 313.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Sage.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. E. (1986). Research, evaluation, and policy analysis: Heuristics for disciplined inquiry. *Review of Policy Research*, 5(3), 546-565.
- Mays, N., & Pope, C. (2000). Assessing quality in qualitative research. *BMJ*, 320(7226), 50-52.
- Merriam, S. B. (1995). N of 1?: Issues of Validity and Reliability in. *PAACE Journal of lifelong learning*, 4, 51-60.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4th ed.). Jossey-Bass.
- Mertens, D. M. (2010). *Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, and Mixed Methods*. Sage Publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2nd ed.). Sage.
- Morse, J. M., Mayan, M., Spiers, J., Barrett, M., & Olson, K. (2002). Verification strategies for establishing reliability and validity in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 1(1), 1-19.
- Roberts, P., & Priest, H. (2006). Reliability and Validity in Research. *Nursing Standard*, 20(40), 42-45.
- Sharts-Hopko, N. C. (2002). *Qualitative research in the health sciences*. Springer.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Silverman, D. (2000). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*. Sage Publications.
- Silverman, D. (2015). *Interpreting Qualitative Data* (5th ed.). Sage Publications.
- Speziale, H. S., Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative*. Lippincott Williams & Wilkins.
- Stake, R. (2005). *Qualitative case studies*. In. N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Ed.). *The Sage Handbook of Qualitative Research* (3 rd Edition). (s. 443-466). SAGE Publications.
- Şener, S., Bahçeci, V., Doğru, H., Sel, Z. G., Ertaş, M., Songür, S., & Tütüncü, Ö. (2017). Turizm alanındaki nitel araştırmaların güvenilirlik ve geçerlik ölçütleri kapsamında değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm araştırmaları dergisi*, 28(1), 7-26.
- Thomas, E., & Magilvy, J. K. (2011). Qualitative Rigor or Researcher Rigor? *Journal of Advanced Nursing*, 68(1), 1-5.
- Tutar, H. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik: Bir model önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 117-140.
- Winter, G. (2000). A comparative discussion of the notion of validity in qualitative and quantitative research. *The Qualitative Report*, 4(3), 1-14.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yaşar, M. (2018). Nitel araştırmalarda nitelik sorunu. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 55-73.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11th ed.). Seçkin Yayıncılık.

Examination of Qualitative Studies in the Field of Education in Terms of Validity and Reliability Analyses

Extended Abstract

Introduction

Validity and reliability are fundamental criteria for ensuring the quality of qualitative research. Validity emphasizes the collection and accurate interpretation of data relevant to the research objectives, while reliability concerns the dependability and credibility of research processes and findings. Unlike quantitative research, where these concepts are strongly tied to statistical metrics, qualitative research requires a context-sensitive and process-oriented approach. This distinction stems from the philosophical underpinnings of qualitative research, which prioritize subjective experiences and contextual understanding. Despite the increasing prevalence of qualitative research in education, gaps remain in the systematic application and transparent reporting of validity and reliability practices. This study aims to examine qualitative studies published in educational journals between 2019 and 2024 within the scope of validity and reliability analyses. By identifying strengths and areas for improvement, this research seeks to contribute to the enhancement of methodological rigor in qualitative educational research.

Method

This research was designed as a descriptive study. A criterion sampling method was employed to select six academic journals in the field of educational sciences, based on specific metrics such as citation averages (greater than 1), self-citation rates (less than 10%), and total citation counts (over 1000). The dataset consists of 786 qualitative studies published between 2019 and 2024. Data were collected using an online evaluation form developed by researchers and validated by five experts in measurement and evaluation. The evaluation form consists of three sections: the first section includes questions related to general study information, research design, sampling methods, data collection tools, and analysis; the second section contains questions about validity strategies; the third section focuses on reliability techniques, along with an additional section for evaluators to provide their comments. Descriptive statistics, including frequency and percentage distributions, were calculated, and chi-square tests were applied to evaluate the significance of year-to-year differences in the use of validity and reliability techniques.

Results

The findings reveal that 20% of the studies did not provide any information on validity and reliability techniques, while 77% addressed validity and 81% discussed reliability. However, only 33% and 34% of the studies provided detailed information on validity and reliability under separate headings, respectively. The most commonly used validity technique was credibility (72%), with expert review being the most frequently employed method (42%). Other techniques, such as triangulation (22%), participant confirmation (19%), and prolonged engagement (18%), were utilized less frequently. In terms of reliability, dependability was reported in 69% of the studies, but confirmability techniques were only mentioned in 39%. Additionally, the study found that credibility was often addressed through limited techniques, with participant confirmation and prolonged engagement being particularly underrepresented. Similarly, while transferability was reported in 62% of the studies, detailed descriptions and purposeful sampling were less frequently employed, with rates of 58% and 32%, respectively. These findings highlight that qualitative researchers often rely on indirect or implicit strategies for validity and reliability without explicitly presenting them as dedicated sections in their reports.

Conclusion

This study examined 786 qualitative research articles published in educational journals between 2019 and 2024 in terms of validity and reliability techniques. One-fifth of the studies did not provide any information on validity and reliability, while one-quarter included only validity, and one-quarter only reliability. This suggests that fundamental methodological elements are not adequately addressed in the research. In validity assessments, strategies such as credibility and transferability were often neglected, limiting the reliability and generalizability of the studies. Regarding reliability, one-third of the studies lacked information on confirmability and dependability. Among studies that addressed validity and reliability techniques, it was found that these issues were often discussed indirectly, with only 33-34% covering them in detail. These findings highlight the need for greater attention to validity and reliability and for these elements to be presented in a more transparent and clear manner. To address these deficiencies, it is recommended that researchers receive targeted training and workshops on the use and reporting of validity and reliability techniques. Academic journals can also play a significant role by establishing mandatory standards for the systematic reporting of these criteria. By improving methodological rigor, these measures will contribute to the production of more reliable and valid findings, ultimately advancing the field of educational research. It is expected that this study will contribute to the validity and reliability of research findings and enhance the quality of future studies.

